

a DEMOKRATIKUS VIRTUÓZ

{ SZABÓ FERENC JÁNOS

Itzhak Perlman Warner-felvételei

Itzhak Perlman 70. születésnapja alkalmából a Warner Classics a kiadó érdekltségébe tartozó Perlman-hangfelvételek összkiadásával tisztelgett a művész előtt. A teljes gyűjtemény tartalmazza az EMI, Erato és Teldec lemezcégek számára készített lemezek hanganyagát, továbbá egy könyvet, egy három CD-s válogatást „The Perlman Sound” címmel, valamint egy a lemezyűjtők számára publikált 33-as fordulatszámú lemezt. Az 1972 és 2002 között kiadott hangfelvételek rendkívül széles műfaji és tevékenységi spektrumot ölelnek fel. Hallhatjuk Perlmant szólistaként, kamarazenészként, karmesterként, sőt narrátorként és énekesként is, a barokk versenyművektől és szólószonátáktól kezdődően egészen a jazzig és a klezmerig. Szinte könnyebb felsorolni, hogy mit *nem* vett lemeze: Schubert kamarazenéje, Bartók és Prokofjev hegedű–zongora-szonátái, Ysaÿe szólószonátái és a vonósnégyes-irodalom a legfeltűnőbb hiányok. Magyar repertoárját Bartók *Szólószonátája* és hegedűduói, valamint Goldmark *Hegedűversenye* képezik, de megemlíthető még egy Kálmán Imre-duett hegedű–ének-változata, valamint a nagykanizsai születésű Sigmund Romberg egy amerikai operettjének (*The Student Prince*) részlete is. Partnerei között számtalan világsztárt találunk, elég csak Plácido Domingót, Pinchas Zukermant, Vladimir Ashkenazyt, Daniel

Barenboimot, André Prevint, Ormándy Jenőt vagy Zubin Mehtát említeni.

Perlman minden stílusban otthonosan mozog, legyen szó klasszikus vagy populáris zenéről, felkérésre írott kortárs hegedűversenyről, vagy jazz-sztenderdről. Előadói stílusa nem minden esetben felel meg a mai elvárásoknak – a barokk művek, vagy a Mozart-dirigálás esetében inkább romantikus felfogása tehető szóvá –, de előadásának meggyőző ereje vitathatatlan. S nemcsak a nagy romantikus repertoárt veszi komolyan, hanem a virtuóz előadási darabokat is, sőt, előadasmódja egészen új fénybe helyezi Oskar Rieding, Friedrich Seitz és mások „gyermek-hegedűversenyeit”, amelyek – persze a zenekari kíséretnek is köszönhetően – érett, érzelemgazdag művekké válnak az 54 éves „tanuló” virtuóz hegedűjátékának köszönhetően.

Edward Rothstein egy 1982-es New Yorki koncert után „demokratikus virtuóz”-ként jellemezte Itzhak Perlmant, mondván, ő nem a 19. századi értelemben vett virtuóz, interpretációja nem „kinyilatkoztatás”-jellegű, virtuozitása nem öncélú. Egy „embert” jelenít meg, „egy közülünk”, aki éppen a színpadon van és hegedül, s hegedülésével örömet szerez másoknak. Valóban, Perlman nem tetszeleg a „sztár” szerepében, sőt inkább nyit a közönség

felé. Youtube-csatornát tart fenn, Twitter- és Facebook-profilján számos, nem a zenéléshez kötődő élményét is megosztja rajongóival. Hírt ad például egy szusi-étteremben elfogyasztott finomságokról, rejtvényként feladja rajongóinak a kérdést, hogy vajon milyen dallamot játszik éppen a konyhai mixerével, jelzi a Star Wars iránti érdeklődését, s nemcsak Steven Spielberggel közös szelfijét, de még a saját magáról készült vicces képeket is közlésezi. Humorérzékéről számos felvétel tanúskodik, elég csak Christopher Nupen filmjében a *Pisztráng*ötös előadása előtti tréfáira gondolnunk. Gyermekkori bénulásának következményeit a mai napig hordozza, de az, hogy ezzel együtt is vállalja a koncertpódium nyilvánosságát – valamint a fogytékkal élőként végzett sok más munkája – szintén emberi mivoltát hangsúlyozza.

Régi hagyományba illeszkedik az a hanglemez, melyen a hegedű énekhang mellé társul. Már Enrico Caruso is készített közös felvételt Misha Elmannal, John McCormack és Geraldine Farrar hegedűs partnere Fritz Kreisler volt, később Jasha Heifetz Bing Crosbyval lépett fel együtt, míg az 1990-ben készült felvételeken Perlman partnere Plácido Domingo volt. Érezhető, hogy mindketten élvezik nemcsak az együttzenélést, de a különleges szituációt is, azt, hogy akár olyan területekre is tévedhetnek,

amelyek nem feltétlenül a sajátjaik – például Domingo számára a *Hoffmann meséi* Barcarolája, melyet az operában nők adnak elő. (Ugyanakkor az eredetileg is tenorra írott, mégis túlnyomórészt szopránoktól hallható Rahmanyinov-dalt – *Nye poj, kraszavitsza, pri mnye* – végre olyan tenorénekestől halljuk, aki minden különösebb nehézség nélkül el is tudja énekelni.)

Perlmanról ugyanakkor nem teljesen idegen az opera világa. Sarasate *Carmen-fantáziájának* felvételén az egészen

elképesztő virtuozitás mellett feltűnik, hogy nemcsak a darabot játszotta szám-talanszor, de az opera bevett előadói gesztusait is ismeri. S bármily hihetetlen, az egyik albumon még opera-énekesként is szerepel Itzhak Perlman. Tíz évvel a Domingóval közös album elkészülte előtt, a *Tosca* 1980-as, James Levine által vezényelt felvételén Perlman énekelte a börtönőr basszus szerepét, s ekként társalgott a Cavaradossit éneklő Domingóval a harmadik felvonásban. Ki gondolná, hogy egy reprezentatív CD-összkiadásra éppen e kis szerep

miatt kerül rá ez – a levéláriát is magában foglaló! – jelenet, és ki gondolná, hogy létezik olyan Tosca-felvétel, amelyet hallgatva nem a főszereplők énekehangjára, hanem a börtönőr teljesítményére vagyunk kíváncsiak...? Kár, hogy a CD műsorfüzetében mindössze másfél mondatot találunk erről a felvételtől.

Különleges értéke a sorozatnak, hogy ahol csak lehetett, megőrizték az eredeti lemezborítók dizájnját. Ez nemcsak igényes megjelenést biztosít, de ezáltal a lemezborítók vizuális stílusának a huszadik század utolsó harmadában végbe ment változása, valamint a lemezkiadó propagandatevékenysége is nyomon követhető. Feltűnik például az első albumok egyszerű, rajzos, de erős üzenetet sugárzó, népszerűsége törekvő képvilága – az 1973-as Mendelssohn–Bruch-album borítója mintha két popzenészt mutatna Perlman és André Previn személyében. A művész arcának ismertségét nyugtázza, hogy 1975-től kezdődően már egyre több borítón az albumokon szereplő művek határozzák meg az imázst. A Saint-Saëns, Chausson és Ravel műveit tartalmazó lemez borítója az art nouveau-t idézi, Joplin ragtime-jainak feldolgozásához pedig a zeneszerző arcképe párosul. Az idő elteltével pedig az immár világsztár Perlman arca kerül a lemezborítók középpontjába, ezzel jelezve a fordulatot, hogy ekkor már a művésszel reklámozzák a lemezt.

A régi borítókba csomagolt hangfelvételek azonban új fényben csillognak, hiszen a „régi”, analóg technikával készült felvételek az új lehetőségek kihasználásával újra lettek digitalizálva, hogy a lehető legjobb hangminőséget kapjuk a sokat emlegetett „Perlman Sound”-ból. Mi is valójában ez az egyedi hangzás? Meg lehet valahogy fogni, hogy mit takar ez a kifejezés? A CD kísérszövegét író Yehuda Shapiro szerint „csillogó, meleg és áradó” hang, amely, ahogy növekszik, egy óriási koncerttermet is be tud tölteni. Ehhez járul a lenyűgöző virtuozitás, és az a könnyedség, ami azt sugallja,

ITZHAK PERLMAN Reg Wilson felvétele

hogy mindez nemcsak hogy magától értő-
dő, de még csak nem is nehéz.

A felvételeket hallgatva persze számos különböző hangszínt hallunk, a fenti ösz-
szefoglalás különböző vetületeit. A *H-dúr*
Brahms-trió első tételében gyakran hall-
ható rendkívül dús g-húros hangzás lenne
a Perlman Sound? Vagy a Joplin-ragtime-
okban tetten érhető könnyed csillogás
és rugalmas ritmusérzés? Vagy csak
egyszerűen az a „tökéletes” hegedűhang,
amely még a Brahms-*Hegedűverseny*
zenekarán is ájtján? Utóbbiban persze
a hangmérnök keze is benne van. S itt va-
lóban el kell gondolkodnunk azon, hogy
vajon mennyi szerepe van a „Perlman
Sound” kialakításában magának a hege-
dűművésznak, s mennyi a hangfelvételt
készítő szakembereknek, s akkor még
nem is beszéltünk magáról a hangszerrel.
Vitathatatlan, hogy egy hozzáértő hang-
mérnök megfelelő eszközökkel bármilyen

hangzást elő tud varázsolni, márpedig
Itzhak Perlmannak a legmodernebb hang-
felvételi berendezések és a legjobb hang-
mérnökök álltak a rendelkezésére. Így hi-
ába keresik sokan a módját annak, hogy
valahogy lemásolják a „Perlman Sound”-
ot, azt a „tökéletes” hegedűhangzást, amit
Perlman hangfelvételein hallhatunk. Elég
csak meghallgatnunk Bach szólóhegedű-
re írott műveinek felvételét, s az azon
hallható dús visszhangot, amely csodá-
san kiemeli a hegedűhangot, ugyanak-
kor reprodukálhatatlan a négy fal között.

Mindez persze egyáltalán nem kell hogy
befolyásolja a művész felvételei iránti ér-
zéseinket, hiszen a hangfelvétel az 1970-
es évek óta egyértelműen az előadómű-
vész és a hangmérnök közös produktuma.
Maga Perlman így nyilatkozott lemeze-
iről: „Számomra egy hangfelvétel olyan,
mintha a gyermekem lenne, s az em-
ber az összes gyermekét szereti. [...]”

ITZHAK PERLMAN
THE COMPLETE
WARNER RECORDINGS

Warner 2015

Ahányszor csak kiadtam egy lemezt,
azért hagytam jóvá, mert azt gondoltam
róla, hogy engem reprezentál. S most
is úgy vélem, az összes felvételem híven
mutatja, ahogy akkor hegedültem, ami-
kor a felvétel készült.”

Miként mások interpretációját, úgy Itzhak
Perlman hangfelvételeit sem szabad utá-
nozni. Nem érdemes keresni az ugyan-
úgy szárnyaló és zengő hegedűhangot.
Ezeket a lemezeket inkább hallgatni kell,
s élvezni a belőlük áradó zeneiséget. }

Honvéd Férfikar

HANGVERSENYEK 2016
Zenei csemegék

HELYSZÍN:
MAGYAR TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA, DÍSZTEREM
Budapest, V. ker.,
Széchenyi István tér 9.

**JEGYEK
A HELYSZÍNE
VÁLTHATÓK**

FEBRUÁR 19. 19:00
ISMERETLEN FÉRFIKAROK
VEZÉNYEL: STRAUZS KÁLMÁN

MÁRCIUS 07. 19:00
VIRÁG HELYETT
VEZÉNYEL: RIEDERAUER RICHÁRD

ÁPRILIS 29. 19:00
VIDRÓCZKI VARIÁCIÓK
VEZÉNYEL: RIEDERAUER RICHÁRD

nka

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

**HONVÉD
EGYÜTTES**

WWW.HONVEDFERFIKAR.HU